

20/12

Memoarer andra klass

Envoyén J. M. Alströmers Diplomatinnen (Lars Hökerbergs Bokförlag, pris 18:50) är delvis ganska underhållande; särskilt gäller detta kapitlet om författarens ministertid på Balkan 1925—1933. Som historisk källa tycks de vara värdefulla; svåra fel förekommer i fråga om de mest elementära uppgifter, och en del påståenden som inte går att kontrollera är alltför konstiga för att godtas. Hr Alströmer är en diplomat av den s. k. gamla skola som tyvärr får ständigt nya lärjungar; han har rest mellan världsstäderna i en atmosfär av aristokratiskt Grönköping. I det hela är boken operosligt skriven, och den självgodhet och kverulans som framskymtar ger inte en krydda av den rätta sorten. Att Sandler och Undén får dåliga vitsord bör inte anses belastande för dessa herrar.

En rad ämbetsman- och diplomatinmemoarer måste ge den läsande allmänheten intrycket att det står dåligt till inom överheten. Intrycket är sannolikt starkt överdrivet; det kan antas att lusten att berättas är relativt stor hos personer som överskattar betydelsen av sina erfarenheter och insatser och alltså är svagt kvalificerade. En del av våra dyrbara och strängt hemliga diplomatrappporter är visserligen med säkerhet av samma valör som hr Alströmers memoarer, men dess bättre lär han inte representera genomsnittet.

HERBERT TINGSTEN

Hur motiverar hr Undén det svenska förslaget? Inte alls med det skäl som faller var och en i ögonen — oviljan att ta ståndpunkt. I sitt radioanförande i förrgår lämnade vår utrikesminister helt andra förklaringar. De hör till de mest karaktäristiska uttrycken för hans hållning och tankeverksamhet.

Västmaktsförslaget betecknas som ett utslag av taktik och propaganda. "Vi vet ju redan att de rådande förhållandena i östzonen inte tillåter fria val." I sak har hr Undén självfallet rätt på den punkten, men observera uttrycks sättet. De rådande förhållandena tillåter inte fria val. Det är inte Ryssland som hindrar fria val, det är inte som led i ett tyranni valen dirigeras från Moskva — nej, tyvärr, förhållandena är inte sådana.

81

D • N

22/12 1941

Hr Undén ramlar mellan stolarna

De tre demokratiska huvudmakternas av Förenta nationerna antagna förslag går ut på att en undersökningskommission skall tillsättas för att studera möjligheterna av fria val i hela Tyskland. Förslagets syfte är uppenbarligen att införa världsoptionen klarlägga att fria val i Östtyskland inte får hållas och inte under nuvarande regim är tänkbara. Ryssland protesterade ursinnigt, och kommissionen får naturligtvis inte tillträde till östzonen. Sverige framställde inför den ryska protesten ett annat förslag: FN skulle anmoda de fyra ockupationsmakterna att enas om fria val. Detta yrkande väckte kritik och irritation inom kretsen av väststater, däribland Norge och Danmark; även i Västtyskland förklarade man sig mot detta. Däremot fick den svenska utrikesledningen ett visst erkännande från kommunisthåll.

Varför framlade Sverige ett separat förslag? Rimligen för att än en gång markera sin mellanställning, sin obrottsliga vilja att vara neutral i anda och leverne. Västförslaget gick ut på att direkt och tydligt få Rysslands ovilja mot fria val fastställd av FN. Det svenska förslaget engagerade inte FN på samma sätt; det gällde blott en uppmaning till ockupationsmakterna.

Hur motiverar hr Undén det svenska förslaget? Inte alls med det skäl som faller var och en i ögonen — oviljan att ta ståndpunkt. I sitt radioanförande i förrgår lämnade vår utrikesminister helt andra förklaringar. De hör till de mest karaktäristiska uttrycken för hans hållning och tankeverksamhet.

Västmaktsförslaget betecknas som ett utslag av taktik och propaganda. "Vi vet ju redan att de rådande förhållandena i östzonen inte tillåter fria val." I sak har hr Undén självfallet rätt på den punkten, men observera uttrycks sättet. De rådande förhållandena tillåter inte fria val. Det är inte Ryssland som hindrar fria val, det är inte som led i ett tyranni valen dirigeras från Moskva — nej, tyvärr, förhållandena är inte sådana.

Men det svenska förslaget kan det leda till praktiska resultat? Ja, det tycks hr Undén tänka sig. Alla parter "skulle ha kunnat utan större självuppgivelse (spärrat här) acceptera" — men ingen av parterna accepterade, trots denna hr Undéns försäkran. Men vidare! "För den svenska delegationen var det enda målet att gagna den sak det här gällde — fria val och Tysklands återförening"; en månad (den frist varom förslaget talade) "borde räcka för att man skulle komma till klarhet om huruvida det var några reella utsikter att få sådana erbjudanden från Sovjets sida att fria, demokratiska val kunde äga rum i östzonen"; svenskarnas förslag var, slutligen, "det riktiga", det som var mest ägnat att främja syftet; fria val såsom ett led i Tysklands återförening".

Alltså, efter att ha fastslagit att västmaktsförslaget var rent

taktiskt — "vi vet ju redan att de rådande förhållandena i östzonen inte tillåter fria val" — säger hr Undén att en anhållan till ockupationsmakterna att inom en månad enas om fria val möjligen hade lett till resultat. Det fanns en utsikt att få demokrati i Östtyskland, om man bara lytt hr Undén. Stalin kanske skulle ha ångrat sig om FN talat med hr Undéns stämna. Och kunde man inte tänka sig en fortsättning — frihet och demokrati i hela kom-

munistväldet på initiativ av hr Undén, Den svenske utrikesministern har ju redan inför svensk publik betygat sin och Sveriges förmåga att sansa tyrannerna i öster.

De givna citaten är inte tillrättalagda, inte inpassade i vilseledande sammanhang — de är inte bara riktiga, utan också rättvisande. Så talar en svensk utrikesminister. Kan hr Undén tro vad han säger? Fantasin vägrar att svara ja på den frågan. Kan hr Undén söka medvetet lura sina landsmän i en stor och allvarlig fråga? Anständigheten vägrar att besvara den frågan med ja. Och ändå måste det förhålla sig på något av dessa sätt, något tredje finns inte. Såvida man tror att något tänks när utrikesministern talar, att det inte i den mest egentliga betydelse är fråga om ord utan mening.